

Leon Bok (1965)

had al vroeg een fascinatie voor fotografie. Dat dat later meer dan een hobby zou worden, lag niet meteen in de verwachting.

Sinds 2003 legt hij zijn bezoeken aan begraafplaatsen over de hele wereld vast.

Niet voor het mooie, maar om het vast te leggen voor later, voor onderzoek en soms ook als hard bewijs.

Hier vertelt hij over het waarom.

Zierikzee (foto René ten Dam)

***Kiekje:** uit het familiealbum met mijzelf in de wandelwagen en mijn moeder erachter. Dergelijke foto's werden tijdens kermissen gemaakt en deze is daar waarschijnlijk gemaakt.*

Fotografie als onvermijdelijke vanzelfsprekendheid

De fotoalbums van mijn moeder staan nu bij mij. Twee dozen vol met kleurrijke albums die de mode van de tijd reflecteren in kleur en vorm, maar ook in bevestigingswijze. Ingenieuze plakkende bladen hebben inmiddels hun hechtkracht verloren waardoor bij een onvoorzichtige aanpak van zo'n album de foto's in het rond strooien.

Het moet me met de paplepel ingegoten zijn. Fotografie hoorde erbij. Geen dure apparaten, maar simpele toestellen met een rolletje en een los flitsblokje. Perfect voor mooie gebeurtenissen, vakanties of andere uitstapjes. Die werden dan ook vooral door mijn moeder driftig vastgelegd. Mijn vader heb ik nooit met een fototoestel weten te betrappen. Het was ook mijn moeder die me mijn eerste toestel gaf.

Ergens ligt hier ook nog een Agfa Iso-Rapid C uit de jaren van mijn geboorte. Die is van mijn opa geweest.

De uitdaging van de fotografie werd lange tijd gehinderd door de kosten van het ontwikkelen en afdrucken van de foto's. Waar haalde je als jong jochie het geld vandaan om dat te laten doen? In latere jaren ging dat wat gemakkelijker, zodat er uit mijn latere jeugd meer foto's voorhanden zijn.

Studie

Tijdens mijn studie als leraar Tekenen en Handvaardigheid kwam ik voor het eerst in aanraking met spiegelreflexcamera's en leerde ik tot mijn verbazing dat je heel wat meer kon instellen aan een foto dan doordraaien naar de volgende foto. Daarbij kwam ook nog het zelf afdrucken in de doka. Daar kon je met een foto nog meer uithalen en proberen. Menig uur werd dan ook besteed in de doka, ook als dat niet voor een opdracht was. Of ik goed kon fotograferen weet ik niet, maar tijdens mijn studie en daarna heb ik wel voor een aantal medestudenten hun afstudeeropdracht gefotografeerd en uitgewerkt. Bij de gratie van veel foto's maken was de kans dat er goede foto's tussen zaten in ieder geval een stuk groter. Tijdens stages gaf ik zelf ook les in fotografie. Leerde ik scholieren het verschil in ISO-instellingen en vertelde ik over scherpte-diepte. Na mijn studie kocht ik een Minolta spiegelreflexcamera en bleef ik driftig fotograferen. Maar het begon steeds meer te lijken op de soort foto's die mijn moeder maakte. Speciale gelegenheden en vakanties werden vastgelegd, maar het zelf ontwikkelen en afdrucken deed ik niet meer.

Begraafplaatsen

Vanaf 1992 begon ik stelselmatig begraafplaatsen te bezoeken. Eerst nog voor mijn studie maar ook nadien. Niet zoveel als vandaag de dag, maar bij alle bezoeken werden foto's gemaakt. Met het oog op de geringe inkomsten van toen, net na mijn afstuderen, bleef dat meestal beperkt tot een stuk of vijf à zes foto's. Het fotograferen van te veel grafmonumenten betekende een aanslag op het budget, omdat de rolletjes en het afdrucken al met al het nodige geld kostten.

De foto's werden na afdrucken gerubriceerd in een aantal schoendozen en waar nodig werden ze gekopieerd om in rapporten het verhaal te illustreren. De negatieven werden eveneens in speciale boeken opgeslagen.

Het geluk was dat de digitale fotografie in opkomst was. Een digitale camera die de kwaliteit van een spiegelreflexcamera benaderde was prijzig, maar er waren toen ook al diverse instapmodellen die voor niet al te veel geld een goede kwaliteit en resolutie boden.

Daarmee was het dak eraf. De enige beperkingen die er nu nog waren, was de grootte van de opslag en de batterij. Dus met een reserve-batterij en een extra opslag konden plotseling op een dag honderden foto's worden gemaakt.

Zuidlaren - Drenthe: wat diffuus licht op een middag in het najaar levert een fraai plaatje op.

Den Haag: ook in kerken fotografeer ik veel, zoals hier in de Grote Kerk van Den Haag. Het licht zit niet altijd mee, maar soms wel.

Oud-Gastel: mijn kleinkinderen gaan zo en nu ook mee op bezoek naar een begraafplaats. Hun aanvankelijke onbevanging verdwijnt op latere leeftijd, omdat hun omgeving meestal niet positief reageert als ze vertellen dat ze op een begraafplaats waren.

Surabaya: een foto die je in Nederland niet zo snel zou maken, maar in Surabaya was dit geen probleem. Prachtig ook dat ze zichzelf daarna op het scherm van het fototoestel weer terug konden zien.

Poseren: op een tocht door Súdwest-Fryslân trof ik op een kerkhof een huiskat die niet van plan was haar of zijn plekje te verlaten.

Toeval: in Scherpenzeel schoot een ringslang plotseling voor mijn neus onder een grafmonument weg en verdwenen daarna even zo snel weer naar die donkere vochtige ruimte.

Digitale collectie

Inmiddels levert een dagje begraafplaats bezoeken enkele honderden foto's op. Die moeten allemaal nagelopen worden, soms wat bijgesneden of wat lichter gemaakt en dan genummerd en opgeslagen in het juiste mapje.

Vervolgens worden alle foto's waarbij dat kan voorzien van een kenmerk zodat bepaalde thema's gemakkelijk terug te vinden zijn. Honderden baarhuisjes, kerken of hekwerken kunnen zo in een handomdraai tevoorschijn getoverd worden. Maar ook meer bijzondere kenmerken zoals graven van in Nederland begraven Poolse soldaten of een materiaal als marbriet.

De foto's die ik maak zijn vaak stijf, beschrijvend en dienen vaak maar één doel: vastleggen van wat er is.

Toch gaat ook mijn oog af en toe naar mooie zaken die het vastleggen waard zijn, of dat nou zit in het object wat gefotografeerd wordt of in de omstandigheden van licht en omgeving.

En soms dienen er zich onverwachte kansen aan, zoals katten die er echt eens voor gaan zitten, slangen die mijn pad kruisen of toch dat mooie licht: een toevalstreffer.

Rekken: ruim 1.400 baarhuisjes zijn er inmiddels gefotografeerd. Wie weet breng ik daar ooit nog eens een typering in aan zodat de verzameling wat veelzgender wordt.

Hagen: tientallen foto's van hagen bevat mijn verzameling. Het heeft wel wat... maar soms kan ik ermee aan beheerders illustreren wat het beeld wordt met al die hagen.

Blaricum: bijzondere grafmonumenten worden altijd gefotografeerd, zoals deze kraan op de begraafplaats in Blaricum.

Hank: kindergraven zijn een bijzonder onderwerp dat veelvuldig gefotografeerd wordt. Vooral stenen met een fotoportret roepen emoties op, zoals deze uit 1942.

Neede: geen mooie foto maar wel een bewijs dat er een graftrammel tussen de rododendron ligt, zoals hier op de gemeentelijke begraafplaats in Neede.

Heusden: registeren van dit soort zaken, verkeer dat constant over een zerk rijdt, kan weer handig zijn bij voorlichting aan een beheerder, of gewoon als bewijs dat zo iets dus gebeurt.